

תוכן

3.....	מבוא
5.....	1. פרק ראשון
5.....	1.1 רבי שלמה יצחקי: קורות חייו
7.....	1.2 דרכו הפרשנית
10.....	1.3 הצגת הסיפור והדמויות
12.....	2. פרק שני: דיון על הסיפור על פי פרשנות של רש"י
12.....	2.1 פרשנותו על דרך הפשט
12.....	2.1.1 פירוש הסיפור המקדים
16.....	2.1.2 עשו
17.....	2.1.3 יעקב
18.....	2.2 פרשנותו על דרך הדרש-פרשנותו של רש"י בהתייחסו לפרשנות חז"ל
21.....	פרק שלישי: דיון ומסקנות
25.....	סיכום

מבוא

יט ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק ב ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה **כא** ויעתר יצחק להוי"ה לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו הוי"ה ותהר רבקה אשתו **כב** ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את הוי"ה **כג** ויאמר הוי"ה לה שני גיים [גויים] בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר **כד** וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה **כה** ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו **כו** ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם **כז** ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים **כח** ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב **כט** ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף **ל** ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה כי עיף אנכי על כן קרא שמו אדום **לא** ויאמר יעקב מכרה כיום את בכרתך לי **לב** ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה **לג** ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימכר את בכרתו ליעקב **לד** ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה¹

פרשיית מכירת הבכורה המופיעה בספר בראשית (כה, יט-לג), מהווה פתיחה לסיפור ארוך ומתגלגל של מאבק בין שני כוחות, אשר תחילתו נעוץ בפרשייה זו, וסופו עדיין עוד לא הגיע. פרשיית זו, אשר הדמויות הראשיות בה הינם יעקב ועשו בני יצחק, נפתחת בכמיהה של יצחק ורבקה לפרי בטן. כמיהה זו נענית לבסוף, כאשר רבקה מגלה כי היא נפקדה, אולם כבר בשלב ההיריון היא נפגשת עם התמודדות יוצאת דופן של קושי בהריון. כאשר היא מבקשת לברר את סיבת הקושי, היא מתבשרת כי היא היא הרה לשניים, ומתבשרת כי ממנה יצאו שניים שבניהם יתנהל מאבק עיקש על השליטה.

פרשייה זו נדונה בהקשרים רבים ובקונטקסטים שונים. סוגיות רבות, כגון סוגיות אתיות, הלכתיות וספרותיות נדונה בהקשרה. אחד ההקשרים שלאורו נדונה פרשייה זו היא לאור המאבק המתמשך בין היהדות והנצרות. כבר בתקופה התלמודית, התחיל להיווצר הקשר זה, בין מאבקים של האחים לבין המאבק של היהודים למול הדת הנוצרית ההולכת ומתגבשת ותופסת לה מקום לצד צור מחצבתה, היהדות. בהמשך, גם פרשני מקרא שונים ופוסקי הלכה, דנו בפרשייה זו, לאור קונוטציה זו. אחד מהפרשנים הבכירים, ואף מהראשונים, אשר עסקו בתחום פרשייה זו, ואחרות כמותה בהקשר זה הינו רבי שלמה יצחקי המכונה רש"י.

בעבודה זו נבוא לסקור את סיפור מכירת הבכורה, המופיע בספר בראשית, בפרשת תולדות (כה, יט-לג), לאור פירושו של רש"י.

כפי שצינו פרשיית הבכורה, כוללת בתוכה את נקודת המוצא למאבק המיתי בין יעקב ועשו, אשר בהמשך נעשה בסופו של דבר למאבק המייצג בין הטוב לרע ובין עם ישראל לבין העולם הנוצרי.

¹ עופר, י'. (2000). *כתר ירושלים*. ירושלים: נ. בן צבי מפעלי דפוס בע"מ.

פרק ראשון 1.

1.1 רבי שלמה יצחקי: קורות חייו

רבי שלמה בן יצחק, היה תלמיד חכם, פוסק הלכה, פרשן מקראי ופרשן תלמודי. מקום הולדתו איננו ידוע, אולם הוא גדל ולמד בעיר טרוייש שבפורבנס, ולמד בישיבות לותיר, בארץ גרמניה, אשר היו בערים שפייר, וורמיזא ומגנצא. משפחתו הייתה משפחה מיוחסת, אביו היה מלומד ודודו מצד אמו היה תלמיד של רבינו גרשום מאור הגולה.²

רבותיו היו: רבי יעקב בר יקר שהיה רבו המובהק ואצלו למד כשש שנים במגנצא, רבי יצחק בן יהודה ראש ישיבת מגנצא שאיתו למד אחר פטירת רבו, ורבי יצחק הלוי ראש ישיבת וורמיזא שאצלו למד לאחר מכן כשלוש שנים.³

בדבר שנת לידתו של רש"י, נחלקו הדעות. במקור קדום שנמצא בסוף כתב יד של פירושו לתורה, נכתב כי רש"י נפטר בכ"ט תמוז שנת תתס"ה בגיל ס"ה.⁴ על פי מקור זה רש"י נולד סביב שנת דת"ת שהיא שנת 1040. בעקבות מקור זה, נוצרו שתי אסכולות בנוגע לרמתו של רש"י בעת שעזב ללמוד בגרמניה. אסכולה אחת של חוקרים טענה כי רש"י כבר טרם שעזב היה כבר בעל רקע תורני עשיר, תלמיד חכם ועילוי צעיר ואילו אסכולה שניה טענה כי הוא היה עדיין רק תלמיד צעיר.⁵

בעקבות נתון נוסף שנמצא והוא כי רבו המובהק, אשר רש"י למד אצלו כמה שנים, נפטר בשנת תתכ"ד,⁶ חלק מהחוקרים קבעו כי רש"י יצא ללמוד בישיבות שבלותיר סביב גיל חמש עשרה⁷ או שמונה עשרה.⁸ הסיבה לקביעה זו, היא מכיוון שקשה לומר שבגיל צעיר יותר הוא היה יוצא לנדוד לכאלה מרחקים.

² Zeitlin, S. (1940). RASHI [Rabbi Solomon of France]. *The American Jewish Year Book*(41), pp. 111-140.

³ גרוסמן, א'. (2008). *אמונות ודעות בעולמו של רש"י*. אלון שבות: תבונות.

⁴ גרוסמן, א'. (2008). *אמונות ודעות בעולמו של רש"י*. אלון שבות: תבונות.

⁵ שורצפוקס, ש'. (1993). ראשית דרכו של רש"י. (צ' א' שטיינפלד, עורך) *רש"י- עיונים ביצירתו*, 177-184.

⁶ שנת 1063/4 לספירה

⁷ שורצפוקס, ש'. (1993). ראשית דרכו של רש"י. (צ' א' שטיינפלד, עורך) *רש"י- עיונים ביצירתו*, 177-184.

⁸ גרוסמן, א'. (2008). *אמונות ודעות בעולמו של רש"י*. אלון שבות: תבונות.